

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VII. Idem (a) Cant. Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

CAPUT VI.

Idem Eboardo (a) Paduano Episcopo.

DE muliere, quæ est invita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim sit differentia, & utrum postea consensus intercesserit, certum nobis nihil postea expressisti: exquisitioni tuæ nihil possumus respondere. (b) Illos autem, qui pro consanguinitate prohibentur conjungi, & postea contra interdictum Ecclesiæ sese receperint, excommunicationi debes subijcere, donec tamdiu separentur, quousque legitimè cognoscatur, utrum eorum matrimonium de jure possit, & debeat stare.

NOTÆ.

1. (a) **P**aduano.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo, cap. 5. & post Concil. Later. p. 6. cap. 18. & in cap. de muliere, de matrim. contract. interd. & principium hujus textus extat in cap. sollicitudinem, de sponsa duorum, in prima collect. De Paduana dicecesi egi in cap. ...
2. (b) **I**llos.] Verba quæ sequuntur, extant in cap. 3 de matrim. contract. ubi ea exponemus.

Et Aufonii:

Tuumque nomen theta scilicet signet.

Quia apud Græcos thanatos significat mortem, & ita per primam litteram exprimebatur mortis sententia; & si dubia erat causa, ac iudex differre, sive remittere eam ad alios iudices volebat, utebatur literis N, L, id est non liquet, quibus causa ampliabatur, leg. Pomponius 13. §. ultim. ff. de recept. arbit. leg. Divi fratres 27. §. ultim. ff. de liberal. causa, leg. Pomponius 36. ff. de re iudicata, leg. final. ff. de injuriis, junctâ l. decurionum, §. final. ff. ex quibus causis majores. Nisi tandem juraret sibi de causa non liquere, quo casu amplius spatium non concedebatur, sed iudicatio solvebatur, ut de seipso testis est Gellius lib. 1. noct. cap. 2. ad finem, & lib. 5. cap. 10. de quibus formulis egerunt plures, quos congerunt Osvaldus ad Dozel, lib. 27. cap. 1. lit. C. Pichardus in manduct. 2. part. in prelud. §. 2. num. 14. & 15. Valent. lib. 2. illust. tractat. 2. de re iudic. cap. ultim. num. 15. & ultra eos Cujac. lib. 6. observ. cap. 17. Marcel. Donatus elucid. ad Tit. Livium lib. 43. tom. 6. thesauri. Franciscus Robertelus cap. 25. tom. 2. ejusdem thesaur. crit. Savaus ad S. domum carm. 9. Demsterus ad Rosinum, lib. 9. antiquit. pag. 947. Unde cum in præfenti dubia esset questio, siquidem non exprimebatur vis quæ intercesserat in matrimonio, non potuit certa profertur sententia, ut in cap. sunt ex litteris 22. hoc titulo. ibi: Quod si de his non constat ad plenum, tamdiu cognoscatur de causa, donec de his ad plenum sufficienter instruaris: ut etiam in simili causa dubia matrimonii suspenditur iudicium, & adhibentur aliæ probationes in cap. causam matrimonii, de probat. cap. ex litteris, de consanguin. & affin. licet in aliis causis, aut in ipsis matrimonialibus, cum non ita dubia sunt, ac erat causa, de qua in præfenti, solet sub conditione respondere, cap. veniens, cap. consultationi, hoc titulo. cap. 1. de eo qui renunciavit Episcop. cap. 9. de clerico excommun. notavit Petrus Gregor. in cap. 6. hoc titulo. num. 58.

COMMENTARIUM.

3. **C**onsuluerat Everardus Episcopus Paduanus Alexandrum III. super questione matrimonii, quod per vim celebratum dicebatur; & cum non expressisset, an per vim præcisam, an verò per conditionatam, seu an per metum cadentem in virum constantem, an verò per metum levem celebratum esset; Alexander non audeat questionem definire, & indecisam reliquit; cum non constaret quæ vis in matrimonio intercederet, & an talis esset, quæ matrimonium dirimeret, an quæ illud non impediret, juxta infra adducenda in cap. cum locum, hoc titulo. Illud tamen in præfenti notandum est, in hac anticipiti, & dubia questione noluisse Pontificem decidere causam absolutè, vel sub distinctionis scedere; nam propriè his in casibus, in quibus causa non liquet, non licet iudici absolutè iudicare, ut in foro Romano observatum invenio: apud Romanos enim non aliter concipiebatur sententia, quam per verbum condemnandi, aut absolvendi, cum acceptis tabellis iudex, qui de causa cognoscebat, si absoluturus erat, litteram A, in urna mittebat; si verò intendebat condemnare, mittebat C, quæ erant notæ absolutionis, vel condemnationis; & si reus erat mortis, mittebat litteram Θ, juxta illud Persii satyr. 4.

Potens est nigrum vitium præfigere theta.
Martialis lib. 7. epigram. 36.

Nosti mortiferum quæstoris, Castrice, signum:
Est operæ pretium dicere theta novum.

CAPUT VII.

Idem (a) Cant. Archiepiscopo.

EX litteris, quas super causâ matrimonii cujusdam juvenis R. nomine, & Mariæ filia Giliberti de sancto Leodegario transmisisti, tua sollicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negotii examine servavisti. Quia verò absentibus partibus veritatem nequivimus plenariè indagare, nec causam ipsam ad te remittere, à quo pars mulieris ad

ad audientiam nostram noscitur appellasse, eam Venerabilib. fratribus nostris (b) Winton. Herford. & Baton. Episcopis duximus committendam: ideoque f. t. per A. f. m. quat. partes adire eorum presentiam, cum ab eis fuerint evocatae, & quod ipsi judicaverint, inviolabiliter observare cont. & ap. ces. compellas. De hoc autem, quod circa finem literarum consulisti, quid debeat observari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter quod alter proponit; hoc tuam volumus discretionem tenere, quoniam inspiciendum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendum sint idonei scientia & aetate. Quo cognito si alter aliter intellexerit, quod alter proposuerit, ad communem verbi intelligentiam recurratur, & cogatur uterque verba prolata in sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generare. Quod vero quaesivisti, an debeat appellationi deferri, ubi sub ejus praetextu noscitur adulterium, vel aliud crimen committendum: consult. t. breviter respondemus, quod ubi notorium esset adulterium, vel aliud crimen committendum, si ap. interpositae deferretur, deferri nollemus; nolimus enim incestus, vel adulterii materiam aliquibus ministrare.

NOTÆ.

1. (a) **C**Antuar.] Ita etiam legitur in prima collectione, (sub hoc titulo, cap. 6. & post Concil. Lateran. p. 6. cap. 20. & p. 41. cap. 3. & p. 10. cap. 3. ubi non improprie textus hic compilatur sub titulo de interpret. verbor. nam in praesenti casu non erat dubium, quin sponsus animus esset contrahere; sed quia forte non ejusdem idiomatis erant, vel quia ex occasione, seu causa alter assererat, se pactorum conventionum verba quaedam non bene percipisse, aut longè aliter accepisse, quam pars adversa proferebat, nec tamen propterea à sponsalium fide se abducebat, unde quaestio tantum vertebatur de interpretatione verborum.

(b) **Winton. & Herford.]** Litterarum hujus de legationis extant in cap. 3. de matrim. contract.

COMMENTARIUM.

2. **E**assertio: Si conjuges matrimonium, vel sponsalia contrahant per verba obscura, sequi tenentur communem intelligentiam. Quae conclusio probatur per argumentum ex l. Labeo 7. vers. non enim ff. de suppellect. legat. l. liberorum, si quod tamen ff. de legat. 3. l. amicus, ff. de v. s. Illustrant ultra congestos à Barbosa in praesenti Cujac. Canisius, & P. Greg. hic.

3. **S**ed pro dubitandi ratione in praesentem assertionem ita insurgo: Matrimonium contrahi debet per verba consensum exprimentia; cap. si obscurum dicere, l. de aetate, §. nihil interest, ff. de interrog. action. l. sed si pupillus, §. si per, ff. de instit. actione: ergo matrimonium per verba obscura contractum nullum est. Accedit; nam verba obscura sunt intelligenda non secundum communem acceptionem verborum, sed secundum singularem proferentis intentionem, l. cum quidam, C. de v. s. l. non aliter, ff. de legat. 3. praecipue attendi debet causa propter quam dicta sunt, cap. intelligentia, de v. s. ut quod actum est, potius valeat, quam pereat, l. ubi est 21. ff. de rebus dubiis, l. si uno anno, ff. locati. Deinde in contrahendis verba obscura sunt interpretanda contra proferentem, quia potuit apertius legem dicere, l. veteribus 39. ff. de pactis, l. Labeo 21. l. cum 33. l. 23. ff. de contrahend. emptio. l. quidquid 99. §. 1. l. si ita 135. §. 1. ff. verb. obl. l. pluribus 6. ff. de acce-

ptil. l. inter 83. §. 1. ff. de verb. obl. l. solemus 61. l. si quis 66. ff. de iudicis: quo modo accipiuntur textus in l. Ariannus 47. ff. de obl. & act. l. si arborem 17. §. ultim. ff. de servit. urb. l. in contrahenda 172. ff. de reg. jur. dolo enim proximum est non aperte loqui, l. ea quae 43. §. ult. ff. de contrahend. emptio. l. qui libertatis 69. §. ultim. ff. de evict. Explicat Bronchorst cent. 1. assert. 40. sicut contingit in juramento, cap. quaecumque, cap. humana 22. quaest. 5. ergo cum matrimonium sit contractus, non secundum communem acceptionem, sed contra proferentem verba obscura sunt interpretanda.

4. **Q**uà difficultate non obstante vera est praesens assertio, pro cuius expositione sciendum est, formam sacramenti matrimonii consistere in consensu per legitima signa, aut verba elicitio, cap. sufficit 27. q. 2. cap. tua nos, hoc tit. Concil. Florentin. §. septimum sacram. Vazquez de matrim. cap. 9. Basiliius cod. tract. lib. 1. cap. 7. Vela in cap. final. de procur. in 6. num. 11. & ita consensus est conditio sine qua non stare matrimonium potest; nec ulla humana potestate fieri valet; ut matrimonium detur sine consensu; Deus tamen ut Dominus voluntatis humanae facere potest matrimonium sine consensu contrahentium, ut ex matrimonio Adami & Olee, probat Victoria in relect. de matrim. num. 4. Petrus Sotus in eadem relect. etsi contrarium teneat Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 26. num. 5. & ita non repugnare quominus Deus jungat aliquos in matrimonio absque consensu ipsorum, data scilicet utriusque mutua potestate in corpus alterius ad usum matrimonii, quo ipsi essent veri conjuges, nullo ipsorum actuali consensu interposito; agnovent Palac. in 4. distinct. 27. disp. 1. Valentia 3. part. disp. 10. q. 3. part. 1. Rebellus 2. part. tom. 2. q. 10. num. 26. Caspar Hurtad. disp. 3. de matrim. difficult. 6. Aegidius de Coninch de sacramentis 3. part. disp. 24. num. 49. Verum ergo est, Deum per se non posse efficere matrimonium inter P. & M. prout est contractus, quia istud non potest celebrari absque consensu viri & foeminae, ut docent Sanchez lib. 2. disp. 26. Dicastillo disp. 2. dubit. 6. At verò matrimonium prout est vinculum, & jus mutuum ex iustitia in corporibus, potest fieri à solo Deo absque consensu libero P. & M. quia Deus potest dare dominium corporum. Merasius de matrim. disquisit. 7. sect. 1. alii apud Dianam p. 8. tract. 1. resol. 82. consensus autem potest explicari per procuratorem aut per interpretem, quatin-

vis testes presentes non intelligant linguam. Dian. *part. 10. tract. 13. resol. 17.* vel signis, sive nutu, quia non minus exprimitur consensus signis, quam verbis, *l. Paulus, ff. rem ratam haberi, l. reprehendenda, C. de inutilib. stipul.* plures congesit Barb. *in axiomat. verbo Voluntas.* Unde mutus potest contrahere matrimonium, *cap. cum apud hoc titul. & qui fœminæ consensum conjugalem exprimentis annulum subarrhatorium tradit, ex consuetudine provincie ad hoc designatum, legitime consentit, cap. final. de despons. imp. pub.* Si autem prius non præcedat consensus fœminæ per subarrhationem, non celebratur matrimonium, *cap. tenor, cap. labor, de re judic. Basiliius lib. 2. de matr. m. cap. 11. 12. & 19.* Arniseus *de jure connub. cap. 2. sect. 1.* Itemque si parentibus filiorum nomine coram parocho & testibus expressum conjugalem consensum præstantibus ipsi filii tacuerint, consensus ille sufficiens est ad matrimonium filiorum, *cap. unic. §. final. de despons. imp. ab.* qui licet loquatur in sponsalibus, ex communi tamen Doctorum consensu ad matrimonium extendi debet, licet dubitent Diana *part. 3. tract. 4. resol. 272.* Basil. *lib. 2. de matrim. cap. 14.* licet postea idem Diana *p. 10. tract. 3.* contra Basilium id etiam extendat ad tutorem, vel curatorem respondentem pro pupilla. Signis etiam matrimonium contrahitur, si viro exprimentis consensum fœmina manum porrigat, *cap. 1. de sponsa duor.*

§.
Traditur
ratio præ-
sentis tex-
tus.

Sed ut ad præsentem textum accedamus, sciendum est, variè exponi à repetentibus; aliqui enim illud accipiunt, quando matrimonium contrahitur inter personas diversè idiomatis, quo casu per interpretem contrahi solet, sicut cæteri contractus, *l. 1. §. finali, in fine. ff. de verb. obl. & tunc si alter ex contrahentibus dicat, se non intellexisse verba interpretis, recurrendum esse ad communem intelligentiam: ita docuerunt Glossa, Abbas, & Præpositus hic, Marcus Anton. lib. 5. instit. canonic. titul. 11. num. 37. & dicit communem Covar. in 4. 2. p. cap. 4. qui docent, eo casu consideranda esse verba præcedentia tractatus, & alios casus, ex quibus perpendatur, an matrimonium, vel sponsalia contraxisse videantur. Alii accipiunt præsentem textum, quando contrahentes sunt ejusdem idiomatis, ut in præsentem erant, cum fuissent ejusdem diocesis; verba tamen duplicem sensum accipiebant, quia sophisticè prolata erant, nempe: *Contraho tecum donec terra cooperiat oculos meos;* nam hæc verba secundum communem acceptionem sonant, id est, donec mortuus sepeliar; ideo non est audiendus qui illa protulit, si dicat, se aliud sensisse, id est, donec vivus cooperiam oculos meos: ita Abbas in præsentem, *n. 5.* Præpositus *column. 3.* Covar. *ubi supra.* Quod habet locum in foro exteriori, in foro verò conscientie hæc verba sophisticè prolata ad decipiendam mulierem intelligi debent secundum intentionem proferentis, *cap. tua nos, infra hōb titul. ubi Glossa verbo mulserem; docent Hostiens. hic, Abbas num. 6.* Præpositus *column. 4.* His casibus suppositis decidit Alex. in præsentem, contrahentes per verba obscura communem verbo-*

rum interpretationem sequi debere, si in ætate legitima, discretioque judicio matrimonium contrahere voluerint; cujus decisionis ratio ex eo provenit; nam cum in matrimonio consensus pro substantia exigatur, & verba animum expriment ad cognoscendum consensum vel dissensum, verba obscura intelligenda sunt eo modo, quo homines ea accipere solent; quo casu non potest rectius declarari consensus verba proferentis obscura, *ex dicta l. Labeo, vers. nos enim: d. l. librorum, §. non tamen.* Quæ ratio procedit live contrahentes sint diversè idiomatis, sive ejusdem; sive per interpretem, sive per se ipsos contraxerint per verba obscura; quia semper juxta communem acceptionem explicanda sunt. Covar. *ubi supra.* Unde quotiescumque per verba obscura contrahitur matrimonium, observanda est præsens decisio, quamvis, ut dixi, & ex integra hujus textus constat, in præsentem specie contrahentes essent ejusdem idiomatis, & contraxissent ipsa uxore absente, ut constat *ex cap. per literas, de matrim. contract.* ubi refertur præsentis textus casus; & si homines rectè intelligentes adhuc dubitent, per alias conjecturas declarari verba obscura debent, *l. si servus plurimum, §. fin. ff. de legat. 1.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, quia obscurum duplici modo accipitur. Primo quando ad interpretationem reduci non potest, ut in dicta *l. de arate, §. nihil interest, l. duo sunt Titu, ff. de testam. tutel. cap. ad hoc 10. de rescript.* Secundo quando obscurum interpretari valet; quo casu procedit præsens textus, quia in ejus specie verba obscura per communem acceptionem explicari poterant. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis deductum ex dicta lege *Cum quidam, l. non aliter;* nam cum in re sua quilibet sit moderator & arbiter, *l. in re mandata, C. mandati,* maxime in ultimis voluntatibus, *aut. de nuptis, vers. disponat testator, & erit lex;* si ex testatoris mente vel voluntate certum constiterit, vel per conjecturas comprehendatur, illud est observandum etiam contra verborum proprietatem, *ex d. l. juribus, & aliis relatis à Mantica de conjecturis lib. 1. in princip.* Cæterum si de testatoris mente non constiterit, nec etiam per conjecturas, verba obscura secundum communem verborum acceptionem explicanda sunt, *dict. leg. Labeo, dict. leg. librorum, §. quod tamen Cassius.* Nec obstat aliud augmentum ipsius dubitandi rationis; nam verum est in judiciis verba obscura intelligi juxta mentem proferentis, *leg. si quis intentione, 66. ff. de judiciis, leg. inter 73. §. 1. ff. de verb. oblig. leg. in ambiguis 96. ff. de regul. jur.* quando obscurum resultat ex libello, non ex probatione; quia tunc intelligitur secundum juris traditiones, ut notatur *in cap. in presentia, de probat.* Similiter & in contractibus verba obscura explicantur contra proferentem, *ex dict. leg. veteribus.* Sed hoc non procedit quando ambiguitas versatur circa consensum à contrahentibus præstitum, vel non; quia tunc secundum communem acceptionem verba exponenda sunt, ut docet Petrus Greg. *in præsentem,*

6.
Dissolvitur
dubitandæ
ratio.